

Клименко Т.В., к.е.н.

Чернігівський національний технологічний університет
(м. Чернігів, Україна)**ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ –
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Високий рівень кредитних ризиків в сучасних нестійких умовах господарювання потребує розробки та вдосконалення теоретично-методичних підходів до оцінки кредитоспроможності юридичних осіб – позичальників з метою підвищення якості кредитної діяльності банківських установ.

Сучасні підходи та проблемні аспекти оцінювання кредитоспроможності позичальників досліджували в своїх працях такі вітчизняні науковці, як: О. Вовчак, О. Дзюблюк, Л. Кузнєцова, Н. Меда, А. Мороз, С. Мочерний, М. Савлук, Т. Смовженко, О. Терещенко та інші. Проте кризові явища в національній економіці та в банківській сфері зокрема вимагають нових підходів до комплексної оцінки кредитоспроможності як дієвого інструменту при прийнятті кредитних рішень.

Протягом останніх п'яти років спостерігалось значне нарощування обсягів кредитів, які надані банківськими установами України, майже в 1,3 рази (на 234,8 млрд грн), при цьому в структурі їх кредитного портфелю більш ніж $\frac{3}{4}$ займали кредити юридичним особам. Обсяг же останніх зріс у 1,6 рази (на 283,2 млрд грн), а питома вага – на 13,6%. Негативною є динаміка частки простроченої заборгованості за кредитами – зростання на 2,1%, що свідчить про низьку якість оцінки кредитних ризиків та необхідність удосконалення відповідного методичного інструментарію.

Таблиця 1

Динаміка обсягів кредитів, наданих комерційними банками України протягом 2010-2014 років

Назва показника	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.10.2014
Кредити надані (млн грн), зокрема:	747348	755030	825320	815327	911402	982134
- кредити, що надані суб'єктам господарювання (млн грн)	474991	508288	580907	609202	698777	758186
	63,6%	67,3%	70,4%	74,7%	76,7%	77,2%
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	9,4	11,2	9,6	8,9	7,7	11,5

Джерело: Національний банк України [<http://www.bank.gov.ua>]

Згідно Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затвердженого Постановою НБУ від 25.01.2012 р. №23, кредитоспроможність – це наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки [1].

При цьому, варто зазначити, що кредитоспроможність позичальника – юридичної особи є результатом його фінансово-господарської діяльності та відображає якість управління фінансовими ресурсами.

Оцінка кредитоспроможності відіграє важливу роль, як для банківської установи, так і власне для позичальника, адже мета її здійснення для банку полягає в уникненні кредитних ризиків від неповернення кредиту, а для позичальника – отримання кредиту на найбільш вигідних умовах.

Методи оцінки кредитоспроможності позичальників поділяються на такі дві групи:

– статистичні моделі оцінки, які базуються на методах бальної оцінки (рейтингові методики) і моделі прогнозування банкрутства (засновані на множинному дискримінантному аналізі (MDA – Multiple Discriminate Analysis)). Перевагами цих моделей є простота, можливість розрахунку оптимальних значень за окремими показниками, здатність ранжувати підприємства за результатами, комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності за рахунок використання індикаторів, що характеризують різні аспекти діяльності позичальника. Недоліки: необхідність наявності значного масиву вихідних даних; не враховуються слабоформалізовані якісні чинники кредитоспроможності та умови кредитування;

– моделі комплексного аналізу (базуються на експертних оцінках економічної доцільності надання кредиту: "Правило шести С", CAMPARI, PARTS, PARSE та ін.). Особливістю останніх є те, що в рамках комплексних моделей аналізу можливе використання як кількісних, так і якісних характеристик позичальника (репутація, якість управління, досвід позичальника у бізнесі, економічна кон'юнктура для бізнесу позичальника та її перспективи). Недоліки: вимагають постійного оновлення

бальної системи оцінки, що є досить коштовно для банку; не передбачають врахування специфічних особливостей окремих позичальників [2, с.127; 3, с.12-13].

Зазначимо, що, незважаючи на значну кількість спільних рис, існуючі моделі відрізняються одна від одної кількістю показників, які застосовуються як складові загального рейтингу позичальника, а також різними методиками складання характеристик та визначення їх пріоритетності.

З метою переходу вітчизняної банківської системи на міжнародні стандарти оцінювання кредитних ризиків прийняте „Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями”. Цим документом запроваджено систему рейтингової класифікації для оцінювання кредитних ризиків позичальників – юридичних осіб. На рис. 1 наведена схема оцінки кредитоспроможності позичальника на основі використання системи рейтингової оцінки.

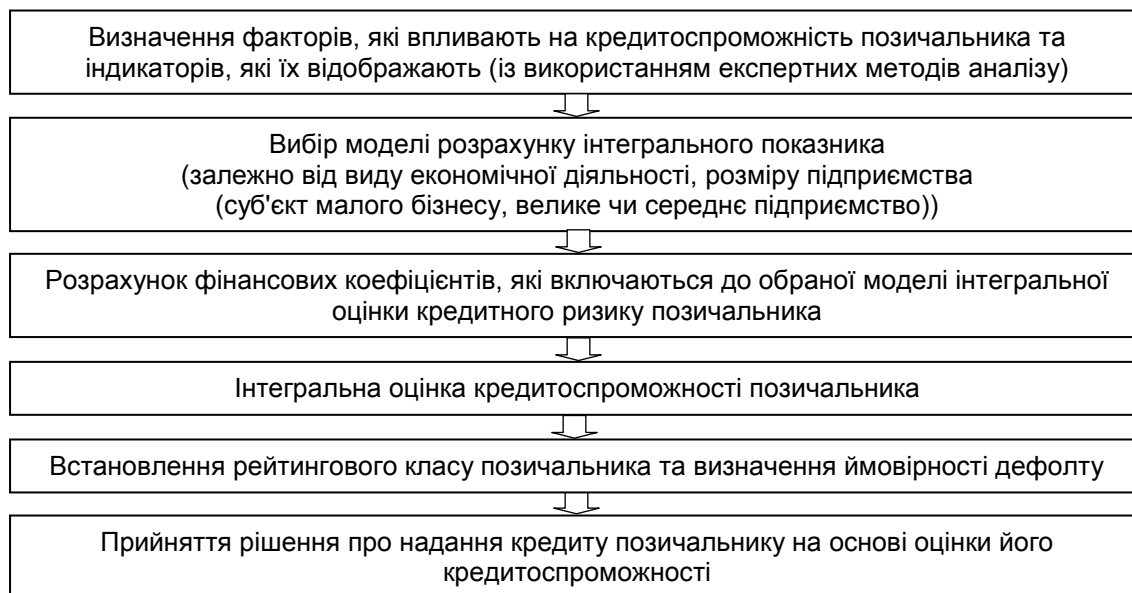

Рис.1. Схема оцінки кредитоспроможності позичальника на основі використання системи рейтингової оцінки [3, с.15]

Окрім цього, банкам рекомендується здійснювати додатковий аналіз якісних критеріїв (згідно Рекомендацій положень Базель II Базельського комітету з питань банківського нагляду та Директив 2006/48/ЄС „Про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ”) відповідно до внутрішнього положення з оцінки кредитних ризиків, де мають враховуватися: якість менеджменту позичальника; додаткові галузеві ризики суб'єкта господарювання; якість системи контролінгу та корпоративного управління; висновки аудиторів щодо достовірності звітності позичальника; динаміка інтегрального показника щонайменше за 3 останні роки; інша об'єктивна інформація щодо подій і обставин, які можуть вплинути на своєчасність та повноту погашення боргу. Реалізація цих положень сприятиме забезпеченню об'ґрунтованого оцінювання дебітора; диференціації ризику на основі точної та послідовної кількісної його оцінки; підвищенню ефективності управління ризиками та процесів прийняття кредитних рішень тощо.

Отже, використання рейтингового підходу дає можливість здійснити якісну оцінку кредитоспроможності позичальника і, як результат, досягти зниження кредитних ризиків та підвищення якості кредитного портфеля банку за рахунок стандартизації процесу класифікації позичальників за рівнем кредитного ризику, забезпечення належного рівня об'єктивності оцінок та спрощення процесу контролю за правильністю оцінки кредитних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс] : [Постанова НБУ від 25.01.2012 р. №23] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>
2. Виговський В.Г. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання комерційними банками / В.Г. Виговський // Облік і фінанси АПК. – 2012. – №3. – С.125-128.
3. Вовчак О. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків / О.Вовчак, Н. Меда // Вісник НБУ. – 2013. – Грудень. – С.11-15.
4. Терещенко О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб / О.Терещенко // Вісник НБУ. – 2012. – Січень. – С.26-30.